

EXAMENSARBETE

Hösten 2008

Lärarytbildningen

öVi ser olika ut så varför skulle vi inte kunna
vara olika till sättet också?ö

En studie om pedagogers bemötande av elever i grundskolans
tidigare år, med utgångspunkt från genus och jämställdhet.

Författare

Charlotte Rossander
Sophie Streiby

Handledare

Håkan Sandgren

En studie om pedagogers bemötande av elever i grundskolans tidigare år, med utgångspunkt från genus och jämställdhet.

Charlotte Rossander
Sophie Streiby

Abstract

Jämställdhet är en stor fråga i dagens samhälle. Det har varit många diskussioner om att pojkar tar mer plats i skolan än flickorna. Syftet med denna studie var att undersöka hur några utvalda pedagoger aktivt bemötte pojkar och flickor utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Målsättningen var att synliggöra om det var någon skillnad på hur pedagoger beter sig gentemot pojkar och flickor. För att ta reda på detta observerades lärarledda klassrumssituationer med fem olika pedagoger samt med kompletterande intervjuer, där pedagogerna fick svara på frågor som byggde på tidigare forskning och litteratur kring jämställdhet, genus och könsbeteende i skolan. Där kunde de även uttrycka sina egna åsikter och tankar.

När dessa faktorer ställdes i kontrast mot varandra visade resultatet att pedagogerna bemötte pojkar och flickor olika, men att det under intervjun framkom att de försöker bemöta elever på samma sätt, oavsett kön. Undersökningen visade att de flesta pedagogerna koncentrerar mer på individen i sig än om eleven är pojke eller flicka. Det framkom även att det fanns en viss skillnad på hur den manliga pedagogen agerade jämfört med de kvinnliga.

Ämnesord: Jämställdhet, genus, könsbeteende, skola, bemötande, pedagog.

Innehållsförteckning

1. Introduktion	5
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte	6
1.3 Disposition.....	7
2. Forskningsbakgrund.....	8
2.1 Könets biologiska ursprung	8
2.2 Jämställdhet	9
2.2.1 Barns rätt till en jämställd skola	10
2.3 Genus.....	11
2.3.1 Lärarens kön har betydelse	11
2.3.2 För flickor = emot pojkar?	13
2.3.3 Könsintegrerat - naturligt eller onaturligt?.....	14
2.4 Pojkars och flickors olika skolbeteende	15
2.5 En skola i förändring	16
2.6 Problemprecisering	19
3. Metodbeskrivning	20
3.1 Urval.....	20
3.2 Etiska överväganden	20
3.3 Observation.....	21
3.4 Intervju	21
4. Resultat & Analys	22
4.1 Pedagog A.....	22
4.1.1 Observation ó lektion med pedagog A	22
4.1.2 Intervju med pedagog A	23
4.1.3 Analys, pedagog A	23
4.2 Pedagog B.....	24
4.2.1 Observation ó lektion med pedagog B.....	24
4.2.2 Intervju med pedagog B.....	24
4.2.3 Analys, pedagog B.....	25
4.3 Pedagog C.....	25
4.3.1 Observation ó lektion med pedagog C.....	26
4.3.2 Intervju med pedagog C.....	26
4.3.3 Analys, pedagog C.....	27
4.4 Pedagog D.....	27
4.4.1 Observation ó lektion med pedagog D	28
4.4.2 Intervju med pedagog D	28

4.5.3 Analys, pedagog D	29
4.5 Pedagog E.....	29
4.5.1 Observation ó lektion med pedagog E.....	30
4.5.2 Intervju med pedagog E.....	30
4.5.3 Analys, pedagog E.....	31
5. Diskussion	32
5.1 Metoddiskussion	36
5.2 Fortsatt forskning	37
6. Sammanfattning.....	39
Referenslista	41
Bilaga 1	44

1. Introduktion

Detta område valdes därför att jämställdhet är en stor fråga i dagens samhälle. Det har varit diskussioner i media om att flickor behöver ta mer plats i skolan än vad de gör nu. Det står både i skollagen och i FN:s barnkonvention att skolan ska arbeta för jämställdhet, något som bland annat John & von Sabljar (2003) menar inte har hunnit hända än. De påstår bland annat att de observationer som de gjort talar sitt tydliga språk. Pojkar och flickor har inte samma förutsättningar och möjligheter i skolan. Författarna menar att flickor redan tidigt i livet får lära sig att pojkar är huvudpersonerna, de får höras och låtas mest medan flickorna har biroller och förväntas vara snälla och hjälpsamma. ÖDe flesta pojkar tar klassrummet i besittning vad gäller taltid, utrymme och uppmärksamhet men på bekostnad av deras utveckling av empati, konflikthantering och språklig uttrycksförmåga (John & von Sabjar 2003, s.14). Det är viktigt att personalen på skolan arbetar för jämställdhet, samhället behöver individer med känsla för empati och som kan hantera konflikter på ett bra sätt. För att det ska hända måste det börja hos pedagogerna.

Att pojkar tar mer plats än flickor sägs vara allmänt känt. Då undrar vi hur det egentligen ser ut i dagens skola? Stämmer det att pojkar tar mer plats eller är detta något som pojkarna ges och vad kan man göra åt det? Wahlström (2003) påstår att vi redan från början på BB delar upp pojkar och flickor och behandlar dem olika genom hur vi pratar till dem. Till en flicka som gråter säger man -åhh kära söta vän, är du ledsen? Medan till en pojke säger -oj vilket temperament, är du arg? Detta menar hon följer oss genom livet, att det förväntas olika av oss och hur vi ska bete oss. Det är inte okej om resultatet blir att flickor/kvinnor missgynnas och får stå tillbaka på grund av att pojkar/män ska synas.

För oss är det självklart att vi som pedagoger redan i skolan, när barnen är små, ska arbeta med jämställdhet. Att vara demokratisk är inte samma sak som att vara jämställd. Att vara jämställd innebär att pojkar och flickor ska ges samma möjligheter i livet. Könet ska inte vara av betydelse när det kommer till vilka möjligheter och villkor de ska ha i framtiden. Det finns olika tillvägagångssätt att nå jämställdhet och John & von Sabljar (2003) ger några tips om hur det kan uppnås i skolan. Deras handlingsplan består av olika delar, först och främst måste en kartläggning göras om hur det ser ut på skolan. Sedan måste skolan konkret komma fram till *vad* som behöver göras, *hur* det ska göras och *när* det ska göras. Det måste finnas en mätbar målsättning som kan utvärderas i slutet.

1.1 Bakgrund

Vårt synsätt och våra värderingar sträcker sig långt bak i vår historia. Förr hade till exempel kvinnan varken rösträtt eller rätt till vissa arbeten.

Det fanns en tid då människor hade olika rättigheter, skyldigheter och möjligheter på grund av sitt kön. De fördomar som dessa uppfattningar en gång grundade sig på brottas vi fortfarande med idag.

(Svaleryd 2003, s. 5)

Vår historia är svår att radera och det går inte att ignorera att den fortfarande påverkar oss. Idag handlar mycket i vårt samhälle om jämställdhet. Målsättningen är att allt ska vara på lika villkor och alla barn ska ges samma möjligheter. Förutsättningarna för att nå dit ser dock olika ut beroende på vilket kön barnet tillhör. Gens (2002) menar att flickor blir uppfostrade att vänta på sin tur medan pojkar kräver att deras behov ska bli tillfredsställda direkt. Han hävdar att de vuxna ställer upp och accepterar detta. Vi har själva ofta sett exempel på detta ute på skolor. Läraren uppmärksammar de som hörs och syns mest för att få lugnare arbetsro i klassrummet.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur aktivt några utvalda pedagoger bemöter pojkar och flickor i det dagliga arbetet i grundskolans tidigare år, med målsättningen att skapa ett jämställt klassrum. Vi har studerat hur dessa lärare arbetar för att skolan ska bli en jämställd plats där både pojkar och flickor tar för sig och ger av sig själva på samma villkor och med samma möjligheter. Undersökningen genomfördes med hjälp av observationer i förstaklassare och fjärdeklassare samt intervjuer av pedagoger. Målsättningen är att synliggöra om det är någon skillnad på hur pedagoger bemöter pojkar och flickor, med utgångspunkt från genus och jämställdhet. För att kunna se detta måste vi studera hur det ser ut i skolorna idag. Enligt *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet* (Lpo94) ska pedagogerna arbeta för en jämställd skola:

Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att

motverka traditionella könsmonster. Den skall därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.

(Skolverket 2006, s. 4)

Hedlin (2006) finner att syftet för ett jämställt samhälle är att de båda könen ska få fler möjligheter och val i sina liv som inte påverkas av de normer och uppfattningar som anses vara manligt och kvinnligt. Inte förrän det har hänt kan varje individ, oavsett kön, välja sin egen väg efter sina personliga intressen och behov.

1.3 Disposition

Forskningsbakgrunden tar upp tidigare forskning och litteratur kring jämställdhet i skolan. Begrepp som genus förklaras samt vad som står i skollag och läroplan. Grunden till studien är observationer och intervjuer. Under metodbeskrivning presenteras hur undersökningen gått tillväga. Vidare för vi en diskussion om vårt resultat som även är kopplad till tidigare litteratur och om våra egna åsikter. Avsnittet avslutas med metoddiskussion. Tillsist ges en sammanfattning samt förslag till vidare forskning.

2. Forskningsbakgrund

Här kommer det att ges en övergripande inblick i genus och jämställdhet. Hur skiljer dessa sig åt? Hur ser dagens skola ut för pojkar och flickor och hur kan skolor arbeta för jämställdhet? Forskning kring hur pojkars och flickors beteende är i klassrumsmiljön tas upp samt betydelsen av pedagogernas kön. Vid arbete med jämställdhet och genus i skolan är det en fördel att ha kunskap om forskning som tidigare gjorts och vilka olika perspektiv forskningen har. Vi tar också upp vad lagarna säger om skolan och jämställdhet.

2.1 Könets biologiska ursprung

Zlotnik är en av de personer som Nordahl (1998) intervjuar. Zlotnik företräder den biologiska synen på pojkar och flickor, hans syn bygger på den medicinska vetenskapen. Ötvå kön, två biologier, två psykologier (Nordahl 1998, s. 9), så uttrycker Zlotnik skillnaden mellan de två könen. Eftersom vi är två olika kön som har två olika biologiska bakgrunder menar han att vi också har två olika psyken. Som barnpsykiatriker utgår Zlotnik från undersökningar som visar att könen redan vid födseln, innan kultur och uppfostran har någon inverkan, är olika varandra. Han menar att det finns hormonella skillnader mellan pojkar och flickor. Dessa två olika hormonsystem påverkar deras utveckling där den genomsnittliga pojken utvecklas rent fysiskt till en större, starkare, muskulösare individ än den genomsnittliga flickan. De senaste årens forskning har visat att dessa hormoner påverkar hur pojkars och flickors hjärnor fungerar. Forskarna kom även fram till att det manliga könshormonet är aggressivare än det kvinnliga. Varför detta kan konstateras är på grund av djurförsök och undersökningar. De bästa exemplen kommer från pojkar och flickor som fått en förskjutning i sin hormonbalans och/eller fått en onormal balans mellan de maskulina och de feminina hormonerna. Slutsatserna blir att hormonerna påverkar vårt beteende anser Zlotnik, *öBehaviour is hormones!* (Nordahl 1998, s. 11). En av frågorna som Nordahl ställer till Zlotnik är, vad är typiskt för de pojkar och flickor som kommer till din avdelning?

Mönstret i vårt klientel har varit detsamma under de 25 år som jag har arbetat på avdelningen, nämligen att pojkarna till största delen kommer med beteendestörningar och flickorna till största delen kommer med emotionella störningar. Alltså utåtvändhet hos pojkarna och inåtvändhet hos flickorna.

(Nordahl 1998, s. 9)

Enligt Eresund (2002) hävdar Andersson att pojkar har mer beteendestörningar än flickor. Pojkar har svårare med att följa de sociala regler och de fungerar sämre med andra barn. De är oftare mer retsamma och provocerande än flickor. Flickor är mer inåtriktade men studier visar att även deras beteendemönster börjar likna pojkarnas, det vill säga mot det utåtriktade aggressiva hållet.

Genomsnittspojken är oftare sjukare och mer krassligare än genomsnittsflickan, hävdar Zlotnik i Nordahl (1998). Därmed får pojken gå igenom fler sjukdomsperioder, undersökningar och sjukhusvistelser än flickan. Dessa komplikationer och avbrott påverkar pojken och hans förhållande till trygghet och smärta, samt rädsla i samband med sin sjukdom. Det här medför att pojkarna blir otryggare, osäkrare och ängsligare än flickorna under uppväxten. Detta påverkar också pojkars beteende och det är därför de kan verka mer oroligare, bråkigare och stökigare än flickor.

Aasebø & Melhuus (2007) anser däremot att pojkar och flickor har samma förutsättningar och att de har samma möjligheter i livet. Ett perspektiv är att det finns biologiska skillnader mellan pojkar och flickor, ett annat är enligt författarna de kulturella skillnadernas betydelse för könsrollerna. Även Öhrn (2002) påpekar att samhället och det sociala har en stor roll när det kommer till skillnaderna mellan pojkar och flickor.

2.2 Jämställdhet

Enligt Hedlin (2006) finns det människor som menar att det är för mycket diskussion om jämställdhetsfrågor i vårt samhälle. Dessa människor menar, varför kan inte män helt enkelt få vara män och kvinnor få vara kvinnor? Vad är vitsen med att ändra på människors personlighet? Hedlin är en företrädare för jämställdhetsfrågor. Hedlin anser att män och kvinnor ofta blir bedömda och bemötta olika på grund av människors förutfattade meningar och oskrivna lagar om könen. Jämställdhet handlar om kvinnors och mäns lika värde och rätt att bli respekterade som individer med samma möjligheter och rättigheter (Westerberg 1998, s. 121). Att arbeta med jämställdhet i skolan handlar om att ge eleverna fler valmöjligheter och att inte ändra på deras personligheter, menar Hedlin (2006). Det är viktigt att arbeta för en jämställd skola för att eleverna kan utveckla sin personlighet till fullo samt för att försöka ta bort de vuxnas förutfattade meningar om vad som är manligt och kvinnligt.

2.2.1 Barns rätt till en jämställd skola

Att arbeta för jämställdhet är viktigt för skolan. Sverige har skrivit under FN:s barnkonvention vilket innebär att våra lagar ska följa FN:s barnkonvention. Denna organisation stiftades år 1989 och målet med detta var att skydda våra barn. Barnkonventionen gäller alla barn runt om i världen och de stödjer barnens grundläggande mänskliga rättigheter. Barn är särskilt utsatta och genom att ha skrivit under barnkonventionen säger Sverige att vi ska skydda våra barn mot alla former av diskriminering så som övergrepp och utnyttjande. FN:s barnkonvention ska se till att barnens grundläggande behov blir tillfredsställda och att de får lika rättigheter och värde (FN:s barnkonvention, 2005).

De förbund och myndigheter som är knutna till skolan har information om hur de ska arbeta för en jämställd skola. Skolverket uppmanar, genom Lpo94, att skolan ska motverka de traditionella könsmonster om vad som är manligt och kvinnligt och ge eleverna utrymme att utveckla sig själv och sina intressen, oberoende av vilket kön de tillhör. Eleverna ska få samma rättigheter och möjligheter oavsett om de är pojkar eller flickor. Skolan ska möta eleven med respekt både för den individ hon är och för arbetet hon gör (Skolverket 2006).

Skollagen säger att alla barn och ungdomar ska ha lika skolgång i Sverige. Skolan ska stödja jämställdhet mellan könen och motverka alla sorters av kränkande behandlingar (Sveriges riksdag, 1985).

Läraryrket och Lärarnas riksförbund har gemensamt kommit överens om lärares yrkesetiska principer som antogs år 2001. Läraren ska alltid respektera eleven och dess integritet och se till att individen inte kommer till skada. I lärares yrkesutövning ska pedagogerna motverka diskriminering av elever på grund av könstillhörighet (Lärares yrkesetik, 2001).

JämO (jämställdhetsombudsmannen) är en statlig myndighet som ser till att män och kvinnor har lika rättigheter i samhället oavsett kön. De är för jämställdhet och vill förebygga könsdiskriminering och sexuella trakasserier i samhället samt i skolväsendet. Skolan ska aktivt och skriftligt redogöra vad som händer i likabehandlingsplanen som varje skola ska ha på plats. All personal i skolan och de människor som inte arbetar där i vanliga fall, men som har någon slags av uppgift där, ska följa dessa regler. Den 1 april 2008 kom en lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Om detta händer ska

barnen eller eleverna vända sig till JämO eller Skolverket. JämO har rätt att utföra kontroller och se till att jämställdhetslagen uppfylls (JämO, 2006 & JämO 1, 2008 & JämO 2, 2008).

2.3 Genus

Genusforskningens resultat ger mer kunskap om hur olika vi beter oss som man och kvinna, menar Hedlin (2005). Med detta synliggörs skillnaderna mellan könen och vi ges mer kunskap om hur vi ska bemöta dem. Detta kan bidra till en ökad jämställdhet. Enligt Vetenskapsrådet (2005) har det inom den tidiga kvinnoforskningen använts två engelska begrepp för kön, ösexö och ögenderö, alltså kön och genus. Med dessa två begrepp skiljs det biologiska könet från det sociala. Det har dock visat sig vara svårt att skilja dem åt eftersom de är beroende av varandra. En del forskare anser att man antingen använder kön eller genus, medan andra använder sig av båda två (Vetenskapsrådet 1, 2005). Socialstyrelsen (2004) menar att genus först och främst är uppbyggt på de sociala och kulturella skillnaderna könen emellan. De biologiska skillnaderna har egentligen inte så mycket med genus att göra. Det finns olikheter mellan män och kvinnor och dessa medför att de får olika roller och positioner i samhället. För att en förändring ska ske är det viktigt att dessa olikheter diskuteras så att skillnaderna synliggörs och kommer till vår vetenskap.

2.3.1 Lärarens kön har betydelse

En undersökning som Gannerud (2001) har gjort om *lärares liv och arbete i ett genusperspektiv*, tar hon bland annat upp att kvinnliga lärare ses som mammans förlängda arm. Detta upplevs ofta negativt, speciellt hos pojkarna. Gannerud berättar om ett fall där den kvinnliga läraren reflekterat över sitt eget kön i relation till en pojke. Pojken hade ett trassligt hemförhållande där pappan gått bort och varit alkoholist och där mamman följde i pappans fotspår. Mamman räckte nu inte till och den kvinnliga läraren blev en förlängning av detta. Läraren kände att om hon varit man istället hade hon kunnat nå fram till pojken genom det han saknade. I Ganneruds undersökning framkom att några lärare påstår att det har att göra med att i vissa länder har kvinnor lägre auktoritet än männen och därför tar eleverna inte riktigt sina kvinnliga lärare på lika stort allvar som sina manliga. Det framkom även att de kvinnliga lärarna dock hade fördel i den personliga kontakten med eleverna, barn har lättare att ty sig till en kvinna. De flesta lärarna hade sällan eller aldrig reflekterat över vad kön betyder i det dagliga arbetet med elever. Lärarna säger istället att de tror att deras

personligheter har större betydelse.

En studie av Tallberg Broman (2002) om manliga och kvinnliga lärare har hon funnit att manliga lärare beskrivs som mer respektfulla, bättre på att kontrollera och hantera stökiga elever medan kvinnliga lärare beskrivs som organiserade och välplanerade. De kvinnliga lärarna är mer öppna och även efter att klockorna ringt och rasten börjat beskrivs de kvinnliga lärarna som att det är då ömsorgsbitenö börjar. öDe kvinnliga lärarna månade mer om ossö (Tallberg Broman 2002, s. 79). Enligt Tallberg Broman anser Annerblom att pojkar i förskola och skola hävdar sig genom att protestera, bryta mot regler och vara högljudda. På detta vis markerar de sin manlighet gentemot den kvinnliga lärardominansen. Detta beteende tror Annerblom beror på att pojkarna tar ett avstånd till den kvinnliga makten. Pojkar befinner sig i en speciell situation under sin skoltid, då de är de enda av sitt kön utan många vuxna män omkring sig, vilket leder till att pojkarna får en avsaknad av manliga förebilder.

Skolvärlden domineras av kvinnor och det blir eleverna påverkade av, hävdar Zlotnik i Nordahl (1998). Om barnen inte har en fadersgestalt i familjen eller i närheten kan detta vara något som både pojkar och flickor förlorar på. Pojkarna förlorar på grund av att de kan få problem med utvecklingen. Hur ska de kunna utveckla sig till öriktigaö pojkar om de inte möter det manliga könet? Zlotnik påstår att pojkar och män kan ha en dold aggression mot kvinnor och kvinnligheten. Många pojkar får en skev bild av kvinnan. Istället för att få den positiva, omsorgsgivande sidan ser de den straffande och negativa. Flickorna förlorar på grund av att de umgås för mycket med det kvinnliga könet. Följderna kan bli att det feminina förstärks rejält och det kan gå till överdrift. Flickor behöver även det maskulina i vardagen. Zlotnik anser att pojkar och flickor som växer upp med både kvinnliga och manliga förebilder klarar sig bättre som vuxna.

Enligt Nordahl (1998) hävdar Kruse att fler män måste komma in i skolan. Män och kvinnor måste arbeta tillsammans för att det ska ske en förändring i skolan. Om inte barnen har en manlig förebild i sitt liv kan bristen på män i skolan bli en mycket större förlust för flickor än för pojkar. Kvinnor har alltid levt sitt liv i en värld där mannen dominerar och har en högre rang. För att inte falla alltför långt ner i rang-systemet får kvinnan östridaö om sin plats som andrarangsperson och på så sätt också östridaö för sitt eget värde. Avsaknaden av män kan innebära att det kan bli svårt för flickor att få och bibehålla sitt eget värde och förhålla sig sunt till män. Kruse menar att de flickor som har problem med detta kan antingen bli rebelliska, maktgiriga eller tvärtom osynliga och tysta.

En kvinna i Ganneruds (2001) undersökning, *lärares liv och arbete i ett genusperspektiv*, påstår kvinnan att flickorna förlorar på att bara ha kvinnliga lärare eftersom lärarna tolererar mindre av sitt eget kön. Kvinnan ger ett exempel från sin egen klass. Där finns en pojkflicka som hon märker att hon blir snabbare irriterad på än på pojkarna.

Fast man är ju medveten om att man inte skall vara sån, så finns det där ändå, att man vant sig vid att flickor ska vara lugna och tysta och snälla. När nån inte är det, så blir man lite irriterad. Jag tror att dom får busa mindre, mycket mindre än pojkarna tillåts göra.

(Gannerud 2001, s. 38)

Samuelsson (2008) undersökte om det fanns skillnader på hur manliga och kvinnliga lärare reagerade på pojkars och flickors störande beteende i klassrummet. Detta gjordes på 28 kvinnliga lärare och 21 manliga lärare. Han kunde dra slutsatsen att pojkars störande beteende uppmärksammades mer än flickors och detta iakttogs både av manliga och kvinnliga lärare. Pojkar visar tydligare och mer att de bryter mot de normer som läraren vill bevara i klassrummet. Lärares eller elevens kön har ingen betydelse när det gäller vad läraren störs av men Samuelssons undersökning visar att lärare oftare tillrättavisar de elever med samma kön som de själva har.

2.3.2 För flickor = emot pojkar?

Många lärare verkar rädda för att ta parti *för* flickorna därför att de kan bli anklagade att vara *emot* pojkarna, menar Gulbrandsen (1994). Men det finns en intressekonflikt här. Om pojkarna i genomsnitt får 2/3 av tiden och man vill ge mer tid till flickorna, då måste tid tas från pojkarna. Tiden är inte obegränsad och det är en kamp om den, en kamp som pojkarna idag vinner. Observationer som Hedlin (2006) gjort visar att när pojkar dominerar klassrummet upplevs könsfördelningen som jämn medan när pojkar och flickor får lika mycket plats i klassrummet upplevs den som att flickorna dominerar. Att fördela frågor till varannan flicka och varannan pojke upplevs pressande för flickorna och pojkarna kände sig orättvist behandlade. Det är naturligt att flickor ska hjälpa pojkar under lektionspassen men att pojkar ska hjälpa flickor kommer inte på frågan. Enligt Tallberg Broman (2002) anser Levander ha en speciell förklaring till varför lärarna har en sådan fokus på pojkar. Skolan är idag organiserat på ett sätt som är anpassat efter pojkars inlärningsmönster, vilket i sin tur leder till att flickorna missgynnas. Levander menar att de sex första skolåren är inriktade på vänster hjärnhalva, det vill säga språksidan. Där är flickorna mer utvecklade än pojkarna.

Detta gör att lärarna får lägga mer fokus och hjälp till pojkarna eftersom de inte är biologiskt mogna för detta ännu.

Gulbrandsen (1994) fortsätter med att det även finns de pojkar som är trötta på allt bråk och stök som några av deras klasskompisar står för men som inte vågar säga ifrån av rädsla att hamna utanför. Även dessa barn gynnas av att flickornas välbefinnande uppmärksammas i skolan. Han berättar om ett exempel där det i första klass skulle börja 19 pojkar och 11 flickor. Skolan funderade på om de skulle dela dem med nio pojkar och fem flickor i en klass och tio pojkar och sex flickor i den andra. Skolans personal bestämde dock, medvetna om att flickorna i en blandad klass inte skulle få mycket utrymme, att behålla flickorna samlade tillsammans med fem pojkar och låta de resterande 14 pojkarna gå i en egen klass. Föräldrarna i den blandade klassen trivdes och tyckte att klassen fungerade bra socialt. Men föräldrarna i pojkklassen uttryckte sitt missnöje och ville inte att deras söner skulle lida och vara med i öflickprojektet. De klagade till kommun och landsting utan resultat. Några av de argument som föräldrarna använde var att pojkar behöver flickor för att det inte ska bli alltför mycket bråk i klassen. Flickor behövs för att det är naturligt och för att det ska bli trivsamt, det måste vara jämställt. De ansåg att det var bättre med en klass på 30 elever än en på 14 utan flickor. Gulbrandsen menar att det är ett stort socialt ansvar som läggs på flickorna.

Tallberg Broman (2002) menar samtidigt att även om studier pekar på att pojkar tar större fysisk och verbal plats i klassrumsmiljön, är det inte så överallt och i alla situationer. Det kan skifta från skola till skola, mellan lärare och arbetssätt och inte minst sociala och kulturella bakgrunder. Hon anser att bara för att pojkarna har en tydlig dominans i helklassundervisning där det till största delen är vuxenstyrt, är det inte samma sak som att flickorna inte har dominans i andra situationer.

2.3.3 Könsintegrerat - naturligt eller onaturligt?

Många använder sig av argumenten att det är onaturligt att dela in i tjej- och killgrupper anser Gulbrandsen (1994). Han menar att de som tycker att det är onaturligt att ha pojk- och flickgrupper, i sin tur då måste tycka att det är naturligt att pojkar tar tid av flickorna i integrerade grupper. Vissa forskare påstår, enligt Gulbrandsen, att könsintegrerade grupper är en förberedelse för livet i samhället. Gulbrandsen håller med om att detta är sant, män dominerar och kontrollerar det mesta, även i samhället. Pojkar och flickor har inte alls samma förutsättningar och möjligheter till utbildning. Enligt Nordahl (1998) hävdar Zlotnik att om

pojkar och flickor inte får mötas i ett tidigt stadium, som till exempel i skolan, kan det bli svårt för dem att umgås med varandra i framtiden. Gulbrandsen (1994) fortsätter att det som vi är vana vid är också det vi anser är naturligt. För 40 år sedan ansågs det naturligt att skilja pojkar och flickor åt i alla skolämnen, därför att pojkar och flickor var olika av naturen. Idag är vi vana vid könsintegrerade klasser och anser att det är naturligt. Det är inte emot naturen att dela på pojkar och flickor i vissa ämnen om det i integrerade former visar sig att flickor får sämre självförtroende, mindre hjälp, stöd och uppmuntran. Han anser att problemet inte försvinner genom att dela pojkar och flickor men det måste börja någonstans. Det viktiga är att ha ett klart mål med vad som ska uppnås med delningen, till exempel stärka flickors självförtroende och lyfta pojkarnas sociala sidor.

Vid ett tillfälle hade Gulbrandsen 28 elever med sex olika modersmål. Han delade in dem i fyra grupper, en pojkgrupp, en flickgrupp och två blandade. Uppgifterna de fick var, diskutera vad ni kan göra när någon i gruppen har födelsedag. Vill ni ha något namn på gruppen? Kan det bli mysigare på ert bord? Kan ni bidra med något till resten av klassen, till exempel underhållning? Flickgruppen och de två blandade grupperna satte igång direkt och kom fram till en massa saker, de skrattade och höll på med uppgifterna i två timmar. Pojkgruppen däremot hade inte kul alls. Gruppen bestod av vanliga öhyggliga fotbollsintresserade killar. De kunde inte komma överens om något utan att några blev sura. Med detta vill Gulbrandsen visa på att en ren pojkgrupp, som måste göra allting själva och inte har några flickor som drar det sociala lasset, inte fungerar. Han menar att detta är ett bra exempel på något pojkar måste träna på och därför kan det behövas pojk- och flickgrupper ibland.

2.4 Pojkars och flickors olika skolbeteende

Vänskap mellan flickor är viktig i deras vardag påstår Öhrn (2002). Vänskapen dem emellan medför trygghet, gemenskap och stabilitet i flickornas liv. Den ger också ett visst skydd mot pojkars trakasserier i skolan. Studier visar att pojkar försöker kontrollera andras agerande i klassrummet genom att högt kommentera andras prestationer eller säga sexuella kommentarer till de andra för att få kontroll över situationen. Gens (2002) menar att pojkar vill ha makt och kontroll, att vara man är att ha makt. Varje handling de gör grundar sig i makt och kontroll. Dessa handlingar görs dock endast mot det egna könet. Pojkar tillskrivs makt redan vid födseln, makten är given pojken och inte erövrade. Enligt Tallberg Broman (2002) menar Andréson att pojkar behandlas mer som individer än vad flickor gör. Pojkar tilltalas också mer

och oftare med namn av lärarna. Tallberg Broman menar att flickor uppskattas för hur de *är*, inte för vad de *gör*. Redan i unga år lär sig flickor att kroppen och utseendet kan användas som en framgångsväg eller att det kan få dem att känna att de inte duger. Flickor får ofta uppskattning för att de är söta, för sitt utseende och för sina kläder (Tallberg Broman 2002, s. 115). Pojkar däremot ska vara karlar, inte pysselgrabbar och inga mesar.

Det har dock framkommit i rapporter från bland annat England och Tyskland om flickornas frammarsch skriver Tallberg Broman. Där fokuseras det bland annat på att pojkarna ofta lämnar skolan efter de nio skolpliktiga åren och att flickorna börjar ta mer utrymme från pojkarna. De danska forskarna Kruse, Nordahl och Kryger, som Tallberg Broman hänvisar till, undrar då vilket pris pojkarna får betala för att de är ointresserade av skolan där alla ska sköta sig och göra som de blir tillsagda, där prydligheten står långt från pojkarna och långtråkigheten träder fram. John & von Sabljar (2003) anser däremot att det är flickorna som får betala ett högre pris. Under skoltiden har pojkarna i snitt lägre betyg än flickorna. Det kompenseras genom att pojkarna får högre lön i yrkeslivet (John & von Sabljar 2003, s. 14).

2.5 En skola i förändring

Enligt Kjellberg (2005) måste de genusmärkta skillnaderna och stereotyper som finns i dagens samhälle synliggöras. Hur lärare och annan skolpersonal bemöter och bedömer eleverna är viktigt för hur elevernas syn på manligt och kvinnligt ska bli i framtiden. Vår identitet byggs på de relationer vi har med andra, hur samhället är uppbyggt men kanske mest på det kön man tillhör. För könstillhörigheten följer med oss i hela livet. När arbetet med jämställdhet görs måste de negativa och hämmande beteendena som är typiska för könen komma fram. Först då synliggörs vilka mönster som måste brytas och vad som behövs för att arbeta för förändringar. Om arbetet med jämställdhet minskar finns risken att könskränkningar ökar i verksamheter och det blir både pojkar och flickor lidande av. Därför anser Kjellberg att det är viktigt för skolan att arbeta med att förhindra samt förebygga könskränkningar.

I dagens skola används könsindelade grupper i ämnen och aktiviteter när det gynnar arbets- och lärandeprocesserna samt när det syftar till att motverka de typiska könsbeteendena, menar Tallberg Broman (2002). Könsindelning används i dessa sammanhang för att åstadkomma en mer jämställd skola. Hon har gjort en enkätstudie som visar att fler flickor än pojkar är för könsindeld undervisning. Varför flickor tycker detta, enligt enkätstudien, är på grund av att

pojkar tar alldeles för mycket plats i undervisningen både psykiskt och fysiskt. Här kommer några exempel på flickornas svar:

- Bra, för killar får bara svara annars.
- Bra, för då kan man säga vad man vill utan att killarna kommenterar.
- Bra, för flickorna är lugnare och arbetar bättre.
- Bra, för då blir det inte lika stor konkurrens och man vågar säga mer och lär sig därefter bättre.
- Bra, man kan lättare komma överens och funderar och diskutera med tjejer.

(Tallberg Broman 2002, s. 139)

Inte lika många pojkar tycker könsindelning är bra. Här kommer några exempel på deras svar om könsindelad undervisning:

- Bra, så stör inte flickorna.
- Bra, för flickorna är störiga.
- Bra, då kan de inte leka mamma.
- Bra, vet inte varför, men man skärper sig.

(Tallberg Broman 2002, s. 140)

Enligt Nordahl (1998) menar Kruse att pojkar och flickor är olika och därför är hon för könsuppdelad undervisning, speciellt innan barnen kommer till puberteten. Hon är dock inte positiv till rena flick- och pojkskolor utan anser att lärarna bör dela på dem ibland. Genom att skilja pojkar och flickor åt i perioder synliggörs skillnader och egenskaper som de olika könen har. Detta kan leda till att läraren får upp pojkars och flickors ögon för deras styrkor och brister. Enligt den psykoanalytiska teorin, som Kruse stödjer sig på, måste män och kvinnor bemästra sin förmåga till autonomi och intimitet. Med autonomi menas att kunna handla och inte påverkas av andra när ett beslut ska fattas. Intimitet menas att ha en nära relation med en annan människa. Generellt är flickor bättre på att bemästra intimitet än pojkar och pojkar är bättre på att bemästra autonomi. Därför är det viktigt att stödja och låta dem utmanas på dessa områden, menar Kruse.

Jämställdhetsarbetet har blivit mycket viktigt i skolvärlden hävdar Tallberg Broman (2002). Från att ha varit en ideologisk fråga kopplad till hur makt och resurs har fördelats har den blivit en pedagogisk fråga där varje pedagog är skyldig att ta ansvar. Skolverket, Utbildningsdepartementet, Lärarförbundet och liknande myndigheter har starkt uttryckt att de kommer ta sitt ansvar i frågan om kön och jämställdhet. I detta arbete läggs stort ansvar på lärarna och de andra vuxna som är i skolan. Men för att få en förändring måste de som verkligen berörs av det här, barn och ungdomar, engageras. Grupper har startats i skolan och i

samarbete med Lärarförbundet och TCO (Tjänstemannens centralorganisation), har de tagit fram information om hur arbete med jämställdhetsfrågor kan gå till.

Kjellberg (2005) har i samarbete med Rädda Barnen gjort en mall för hur skolan kan arbeta med jämställdhet med sina elever. Ett sätt att arbeta med jämställdhet i skolan är att ha olika sorters värderingsövningar så som heta stolen, fyra hörns-övningen, pratruna. Ledaren som håller i övningarna har en väsentlig roll. Det är viktigt att vara tydlig med instruktioner och att inte styra eleverna alldeles för mycket. Det är också viktigt att ledaren tar de övningar som de känner sig trygga och bekväma med. Ledaren ska se sig själv som en handledare, det är ledaren som leder samtalet, målet är att få så många åsikter och tankar som möjligt från eleverna. Ännu ett mål är att så små frön i elevernas huvud, eleverna ska börja reflektera över deras eget tänkande med mera. Hur-frågan är viktigare än varför-frågan. Diskussionerna kan leda till dåliga, sexistiska skämt eller kränkande kommentarer, då är det viktigt att förhålla sig professionellt och ifrågasätta genom att ställa en motfråga istället för att bli arg och dömande. Det är från eleverna som individer som diskussionen utgår ifrån, menar Kjellberg och Rädda Barnen, och om inte eleverna är medverkande är syftet borta.

Lärarnas tidning (2006) träffar några gymnasielärare från Björkhagsskolan som är med i skolans Equal-grupp, jämställdhetsprojektet. Gymnasielärarna menar att om de ska arbeta med jämställdhet i skolan måste de börja med att titta på sig själva. Ungefär var sjätte vecka samlas personalen för att prata om genus och pedagogik. När projektet sattes igång föll det naturligt att titta på deras egen arbetsplats och frågade sig -hur jämställt är det egentligen? Det fanns rätt stora skillnader mellan män och kvinnor när det gällde lönen. Några kunde förklaras med behörighet och antal verksamma år men vissa fall var kopplad till kön. 76 procent av männen tyckte att män och kvinnor har lika stor chans till högre lön genom att välja örättö arbetsuppgifter, medan det bara var 44 procent av kvinnorna som tyckte detsamma. När arbetslagen blev intervjuade konstaterades att kvinnorna tyckte det var svårare att komma till tals än männen. På ett personalmöte lade equal-gruppen märke till att männen talade oftare och längre. Mötet kan jämföras med en klassrumssituation, kvinnan/flickan nickar och håller med och svarar kort på frågor och tar inga egna initiativ till att tala. En av lärarna i gruppen tillägger att det inte endast handlar om att det kvinnliga könet ska ta för sig mer, utan också att det manliga könet ska dela med sig. När de gör detta måste de tysta ta vara på sin chans att ta för sig.

2.6 Problemprecisering

Utifrån att litteraturgenomgången visat att pojkar både har tagit och fått mer talutrymme än flickorna i skolan och att skolverket, genom Lpo94, säger att eleverna ska få samma rättigheter och möjligheter oavsett om de är pojkar eller flickor, är vår preciserade frågeställning:

Arbetar dagens pedagoger medvetet för att det ska vara jämställt i klassrummet och hur arbetar de för att pojkar och flickor ska få lika mycket uppmärksamhet och få lika förutsättningar i skolan?

Några underfrågor som vi ställdes inför var:

- Hur skiljer sig pojkars och flickors beteende åt i klassrumssituationer?
- Hur skiljer sig könsintegrerade grupper mot rena pojk- och flickgrupper
- Har pedagogens kön någon betydelse för elevers beteende?
- Förlorar flickorna på att det är kvinnlig dominans bland pedagoger ute på skolorna?

3. Metodbeskrivning

Här kommer vi att presentera metod, urval, de etiska övervägandena samt genomförande av observation och intervju.

3.1 Urval

För att få svar på frågorna som ställdes i slutet av forskningsbakgrunden valde vi att göra observationer och intervjuer. Dessa metoder föll sig naturligt eftersom vi ville se ifall det var någon skillnad på hur pedagogerna vill att det ska vara och på hur det faktiskt ser ut i klassrummet. Metoderna tyckte vi var de bästa alternativen för att få svar på våra frågor eftersom vi i observationen kunde se pedagogens agerande gentemot eleverna och i intervjun få reda på pedagogens syn kring jämställdhet. Observationer och intervjuer gjordes i tre förstaklassare och två fjärdeklassare i två skånska städer. Vi började med observation och därefter intervjuades pedagogen. Två metoder används och enligt Denscombe (2000) ökar det validiteten på undersökningen och när mer än en metod används kallas den för metodtriangulering.

3.2 Etiska överväganden

När forskning görs finns det etiska principer som ska följas. De delas in i fyra huvudkrav och dessa tog vi hänsyn till när vi kontaktade de inblandade. *Informationskravet* ó syftet talades om för pedagogerna och de blev tillsagda att det är frivilligt att delta. Dock var vi tvungna att undanhålla vårt riktiga syfte för att få ett så sanningsenligt resultat som möjligt men i början på intervjun med pedagogen förklarades situationen. *Samtyckeskravet* ó de pedagoger som deltar i undersökningen bestämmer hur länge och på vilka villkor de ska medverka. Fokuset ligger på pedagogerna i observationen och inte på eleverna, därför kontaktades inte elevernas målsman. *Konfidentialitetskravet* ó vi tydliggjorde att pedagogerna är anonyma i undersökningen och att vi har tystnadsplikt. Vi har valt att aidentifiera de utvalda genom att kalla dem för pedagoger och elevernas namn är fiktiva. *Nyttjandekravet* ó det material som är insamlat kommer inte användas till ett annat ändamål än till denna studie. När undersökningen är klar kommer även insamlat material förstöras (Vetenskapsrådet 2, 2002).

3.3 Observation

Valet att använda observation som en metod att samla in data, grundar sig på intresset hur pedagogerna är gentemot eleverna samt om vi genom observation kan se någon skillnad hur pedagogerna bemöter pojkar och flickor. Denscombe (2000) menar att observation är en bra metod eftersom forskaren är med i det som händer i nuet. Vi valde att vara passiva observatörer som för fältanteckningar under lektionspasset, att störa klassrumssituationen undviks på så sätt. Att föra fältanteckningar är en fördel eftersom minnet kan vara kort ibland och detta kan innebära att händelser i klassrummet som kan vara relevanta för undersökningen glöms bort. Efter observationen satte vi oss i ett enskilt rum och bearbetade fältanteckningarna.

3.4 Intervju

Efter varje observation gjordes en intervju. Anledningen till detta var att få pedagogernas egna åsikter och syn på pojkar och flickor samt ge dem en möjlighet att förklara händelser i klassrummet eller något annat som de vill kommentera. Denscombe påvisar att informanterna kan bli besvärade av vissa frågor som forskaren ställer. Informanterna kan då svara på ett sätt som de tror att forskaren vill höra vilket kan ge felaktiga resultat. För att undvika detta valde vi att sitta ensamma med pedagogen i ett enskilt rum och göra en semistrukturerad intervju. Där ger vi pedagogerna både chans och tid att svara på våra frågor (bilaga 1) och de gav oss möjlighet att ställa följdfrågor. Efteråt bearbetades våra anteckningar som gjordes under intervjun.

4. Resultat & Analys

Resultatredovisningen redovisas genom fallbeskrivningar. De innefattar en kort beskrivning av pedagogerna var för sig och efter det följer tillhörande observation, intervju samt analys. Detta för att det ska bli enkelt och förståeligt att följa som läsare. Pedagogerna är anonyma och vi nämner inte dem vid namn utan benämner dem som öpedagog Aö, öpedagog Bö, öpedagog Cö, öpedagog Dö och öpedagog Eö.

4.1 Pedagog A

Pedagog A är klasslärare för en fjärdeklass. Hon är runt 30 år och har jobbat på skolan i tre år, innan dess arbetade hon några år som lärare på en annan skola.

4.1.1 Observation ó lektion med pedagog A

Det är eftermiddag och eleverna har precis haft lunch. Det är 20 elever, varav 14 är pojkar och sex är flickor. Pedagog A:s (A) kateder är längst fram till vänster och eleverna sitter i små grupper med fyra eller fem elever utspridda i klassrummet. A frågar eleverna om de har gjort läxan, ingen svarar. Hon frågar då nio elever, sju pojkar och två flickor, om de ha gjort den. Alla utan en pojke har gjort den. A förhör läxan och hon låter 13 pojkar och fem flickor svara. Efter förhöret säger A: öNi som har gjort läxan har varit jätteduktigaö.

A ber dem att ta upp sina läseböcker som heter Fröken Europa. Det är en pojke som inte har varit i skolan på några veckor och A frågar klassen om de kan berätta vad som hänt i boken när han har varit borta. Eleverna börjar räcka upp händerna för att berätta. En pojke börjar prata utan att räcka upp handen och A säger: öRäck upp handen när du ska säga nåt, du vet hur det här funkarö. 13 elever berättar om boken, åtta pojkar och fem flickor. A börjar läsa boken medan eleverna följer med i sin egen bok. A ställer en fråga och det är en pojke som svarar utan att räcka upp handen och igen säger A att de ska räcka upp handen innan de svarar. Hon låter en flicka som räcker upp handen svara istället. A fortsätter läsa om Belgien och för en diskussion i klassen om landet, igen får hon säga till pojkarna om att räcka upp handen när de vill säga något. Det är 21 elever som gör sig hörda, 15 pojkar och sex flickor. Lektionen går mot sitt slut.

4.1.2 Intervju med pedagog A

Pedagog A:s (A) mål är att bemöta pojkar och flickor lika och att vara så rättvis som möjligt i sin kommunikation. Ibland är hon mjukare mot flickorna än vad hon är mot pojkarna. Det ligger troligtvis i alla konflikter som uppstår mellan pojkarna och hon vill klargöra att inne i klassrummet sköter vi oss, annars är risken att de öflippar utö totalt: öDet känns inte roligt att alltid vara hård men klassrumsklimatet blir bättre när de vet var jag står och då blir det bättre arbetsmiljö, berättar hon. A håller pojkarna ganska hårt eftersom de är lite struliga av sig. Ibland känner hon sig lite tjugig, men hon vill inte att de som inte klarar av situationen ska förstöra för de andra eleverna. A arbetar mycket med hur eleverna bemöter varandra och att det bör vara ett öppet klassrum där alla vågar komma till tals. När diskussioner förs i klassrummet brukar A försöka ta varannan pojke, varannan flicka men nu är flickorna väldigt få gentemot pojkarna så det blir ofta att pojkarna får svara lite fler gånger. Ibland arbetar pojkarna och flickorna gruppvis för att alla ska komma till tals och för att även A ska kunna öseö alla och lyssna på vad de har att säga och det tycker hon är viktigt.

Det är viktigt att få med de elever som inte räcker upp handen och som är blyga, så att de inte känner sig glömda. A försöker få in dem i samtalet med enkla frågor som hon vet att de kan eller om de är speciellt intresserad av något. Får de berätta något som de är säkra på blir det också lättare att få med dem. öMan får inte glömma de stökiga eleverna, de måste också lyftas fram på ett positivt sättö, anser A. Det är viktigt att visa att det som de säger är viktigt för oss och att vi lyssnar och respekterar dem. Att hälsa på eleverna varje morgon gör en positiv skillnad på deras dag, för alla elever vill synas. Genom att A visar att de ha blivit sedda blir de nöjda. Ibland har hon på grund av stress inte svarat eller hört dem, då kan deras dag bli fel eftersom de tror att A inte bryr sig. På grund av dessa skillnader reflekterar hon enormt mycket på hur hennes bemötande är mot eleverna och hon hoppas att hon är rättvis både mot pojkar och flickor.

4.1.3 Analys, pedagog A

Pedagog A:s mål är att bemöta pojkar och flickor lika och att behandla eleverna rättvist. Hon är hårdare mot pojkarna därför att hon måste klargöra vad som gäller inne i klassrummet Detta syns i observationen där A får säga till pojkarna att räcka upp handen och en gång påminner hon en pojke om att han vet vad som gäller här inne. Ibland har A könsindelad undervisning och detta på grund av att hon ska ha tid att öseö alla och lyssna på vad de har att säga. Hon försöker få med sig de tysta eleverna genom att ställa frågor till dem. A tänker mycket på att alla elever ska få hennes uppmärksamhet minst en gång varje dag.

4.2 Pedagog B

Pedagog B är klasslärare för en förstaklassare. Hon är runt 50 år och har jobbat på skolan i mer än 20 år. Hon tycker det är roligt och givande att arbeta med barn och tittar lite mer på de barn som står ensamma. Med att bara säga hej så förgyller man kanske deras dagö.

4.2.1 Observation ó lektion med pedagog B

Det är morgon, klockan slår 9.50 och lektionen börjar. Pedagog B (B) har sin kateder längst fram och eleverna sitter i ett U runt henne. Klassen består av 14 elever, åtta pojkar och sex flickor. Hon låter pojkarna prata fritt och flickorna sitter tysta. Plötsligt ropar en flicka ut: Snart är det dags för FAö. B påminner flickan att hon ska räcka upp handen. Flickan räcker upp handen och B låter flickan repetera det hon sagt innan. Den ena halvklassen går på FA, fria aktiviteter och det blir fyra pojkar och fyra flickor kvar i klassrummet.

B går igenom bokstäver med klassen som de har gjort och ska göra i sin bok. Eleverna räcker upp händerna och hon låter dem prata. Först låter hon en pojke som räcker upp handen prata, sedan väljer hon en pojke som inte räcker upp. Därefter väljer hon en flicka som inte räcker upp handen att prata och efter där en flicka som räcker upp handen. B börjar gå runt i klassrummet och sedan sätter hon sig i U:et på en av de lediga stolarna och låter eleverna komma till henne om hjälp. Hon tar dem i tur och ordning i den mån det går.

Där finns en pojke som kräver B:s uppmärksamhet väldigt mycket ända sen lektionen började. Han pratar rätt ut, vankar fram och tillbaka i klassrummet, sitter under bänkar och hänger på stolar lite då och då. Hon får flera gånger säga till honom att inte prata rätt ut i klassen för att det stör de andra.

4.2.2 Intervju med pedagog B

Pedagog B (B) bemöter elever olika men det är mer individen som hon tänker på och inte om det är en pojke eller flicka, olika individer har olika behov. Till exempel pojken som var överallt och pratade fritt, han är ingen ötypiskö pojke utan skolans personal tror att han har en sorts diagnos men vilken har inte framkommit än. Pojkar och flickor är inte lika, det märks kanske inte så mycket nu i de tidiga åldrarna men när de kommer upp i trean och uppåt märks

skillnaden nog mer. B tror att vi föds olika, det finns en genetisk skillnad på oss: öVi ser olika ut så varför skulle vi inte kunna vara olika till sättet också?ö. Miljön har en enorm påverkan på individer, arvet är inte allt. Hur hon samtalar med eleverna är säkert individuellt eftersom de är olika men hon undervisar inte olika för pojkar och flickor. B säger alltid att eleverna ska arbeta pojke flicka när de ska arbeta två och två. Pojkar hänger upp sig på tjejbaciller i tidig ålder och att arbeta på detta vis är ett sätt att ömotarbetaö detta. Att jobba pojke/flicka ska ses som en vinst för bägge könen.

Att pojkar och flickor tar utrymme på det andra könets bekostnad håller B inte med om: öDet är på den andra individens bekostnadö. Det finns en anledning till varför en individ tar utrymme och hennes uppgift är att hitta någon meningsfull uppgift till eleven som gör att de inte känner att de måste ta utrymme i klassrummet. Hon försöker bromsa in elever som tar mycket plats medan hon försöker ställa någon extra fråga till de tysta. B fortsätter med att det inte är alla som tar plats och kanske inte vill göra det heller, alla elever är som de är och det ska man inte ändra på. Det hon tycker kan och bör förändras är att ge mer värde till de elever som inte tror de har något värde och de som inte har mycket värde i andra elevers ögon. Genom att arbeta i grupparbeten, prata med eleven, kommentera bra saker om den kan hon hjälpa till att arbeta fram värde i en elev. B reflekterar mycket kring sitt bemötande gentemot eleverna men vad som är skillnad mellan könen tänker hon väldigt lite på. Hon reflekterar inte mycket över sin egen roll som pedagog.

4.2.3 Analys, pedagog B

Pedagog B bemöter elever olika men detta på grund av att de är olika som individer. Hon har en pojke som tar mycket av hennes uppmärksamhet på lektionerna och han är inte en ötypiskö pojke utan en individ som troligtvis har någon slags diagnos. Pojkar och flickor är inte lika, något som märks mer i trean och uppåt. Det är genetiska skillnader och miljön påverkar oss. När eleverna ska arbeta två och två uppmanar B alltid att de ska arbeta pojke flicka. Hon försöker lyfta fram de tysta och försöker bromsa de elever som tar mycket plats. Hon tycker det är mycket viktigt att arbeta med egenvärdet hos eleverna, i deras egna ögon och för i andras.

4.3 Pedagog C

Pedagog C är klasslärare för en fjärdeklass. Hon är runt 30 år och nyexaminerad som lärare.

Hon trivs i sitt yrke men tycker samtidigt att det är tufft den första tiden.

4.3.1 Observation ó lektion med pedagog C

Klockan är 8.10, klassen kommer in och det blir genast en hög ljudnivå. Pedagog C (C) säger åt eleverna att sätta sig på sina platser och lyssna. Eleverna sitter pojke flicka vid bänkarna. I klassen finns sammanlagt nio pojkar och nio flickor. C börjar med ett muntligt läxförhör om svenska landskap. Det är tio frågor och dessa fick sju pojkar och tre flickor svara på. Efter läxförhöret fortsätter de med eget arbete i geografiböckerna. C går runt i klassrummet och säger: öSchö men bara någon minut senare är sorlet tillbaka. En pojke ropar rakt ut att han inte har någon bok, C ber honom titta i grannens bok. C går runt i klassrummet och hjälper dem som behöver hjälp. Det är ett ständigt sorl. Fyra flickor och en pojke räcker upp handen för att få hjälp. C går till pojken och hjälper honom, hon fastnar där ett par minuter innan hon går vidare till en av flickorna. När hon står vid flickan, kommer en pojke fram och frågar om hjälp. C går då bort till pojkens bänk och hjälper honom istället för att hjälpa någon av dem som håller upp handen. En av flickorna längst bak har nu hållit upp handen i tio minuter, hon tröttnar, går fram till en kompis och skriver av svaret från henne. C går runt i rummet och säger: öSchö.

Vid bänkarna längst fram sitter två flickor och två pojkar och pratar med varandra. C går fram till dem och frågar hur det går med arbetet. En av flickorna svarar att det går bra och att de inte behöver någon hjälp. En pojke ropar rakt ut att han inte förstår vad han ska göra, C säger att han kan fråga sin bänkkompis om hjälp. Lektionen är snart slut och eleverna packar ihop sina saker.

4.3.2 Intervju med pedagog C

Pedagog C (C) ser många likheter hos pojkar och flickor, både pojkar och flickor vill vara bra på saker, de vill ha många vänner och de vill göra roliga saker. Men de är olika med vilka saker de vill vara bra på, hur de är mot sina vänner och vad de tycker är roligt att göra. Hon vill inte sätta dem i öfackö, att alla flickor gillar att leka med Barbie och att alla pojkar vill spela fotboll. C vill att öMan ska se till individens bästa, det är individer som sitter framför ossö. Hon väljer att se dem som det istället för att lägga fokus på könet. Att eleverna småpratar ibland är okej så länge det inte går ut över skolarbetet. C har inte lagt upp en speciell undervisning för pojkar och flickor utan anser att undervisningen i grunden ska vara

densamma. Men de elever, pojkar som flickor, som är klara fort eller ligger något före resten av klassen får mer utmaning.

C har inte reflekterat över sin kommunikation med pojkar och flickor, det har hon helt enkelt inte haft tid till. Hon funderar dock en stund och säger: öJag tror nog att jag talar mjukare till flickorna än vad jag gör till pojkarnaö. Hon gör det inte medvetet utan det blir bara så. Samhället ser nog flickor som lite skörare, speciellt när de är unga. C är medveten om att pojkarna i hennes klass får mycket mer talutrymme än flickorna, pojkar är ofta mer impulsiva och slänger ur sig saker medan flickor inte säger något högt utan att de öfått ordetö av lärarna. Det är tråkigt och hon försöker träna dem genom att räcka upp handen om de vill säga något eller behöver hjälp. Ibland blir det fel och då kan det tyvärr bli att de tysta eleverna som sitter på sin plats också är de som försummas. En extra pedagog i klassrummet hade då varit till stor hjälp. Ibland får hon dåligt samvete över att vissa pojkar och flickor får arbeta mycket självständigt medan hon hjälper de elever som behöver mer stöd, men samtidigt frågar hon sig själv: öVarför ser man det som ett problem att en del elever arbetar självständigt? Det kan väl vara en utmaning i sig?ö De elever som inte självmant tar för sig i klassrummet måste hjälpas på traven anser C. Ett alternativ är att ge dem ordet oftare eller sätta dem i smågrupper där de kan/vågar ta för sig. Men det är viktigt att komma ihåg att inte alla vill prata högt inför klassen och det får respekteras. Tillsist vill C tillägga att hon tror att med kärlek och omsorg kommer man långt. Hon vill att alla hennes elever ska känna att hon bryr sig om dem och att de kan komma till henne om det är något.

4.3.3 Analys, pedagog C

Pedagog C försöker vara jämn i sin uppmärksamhet gentemot pojkar och flickor, dock låter hon pojkarna under lektionstid ta nästan hela hennes uppmärksamhet. Hon hjälpte de som hördes mest och lät några flickor vänta länge på sin tur, trots att de höll upp händerna till skillnad från några pojkar. Pedagog C är medveten om att pojkarna tar mest av hennes tid och att hon ibland får dåligt samvete över att några elever får arbeta mycket självständigt. Hon skulle då vilja ha en extra pedagog i klassrummet. Hon påpekar dock att hon vill se sina elever som olika individer med olika behov och att vissa behöver lite hjälp på traven för att ta för sig mer.

4.4 Pedagog D

Pedagog D är runt 40 år och har arbetat ett par år som lärare. Hon är klasslärare i en

förstaklass. Hon trivs i sitt yrke och brinner för barn med svårigheter.

4.4.1 Observation ö lektion med pedagog D

Eleverna har precis haft lunch och är i halv klass. När de kommer in samlas pojkarna vid en av bänkarna och småpratar medan flickorna sätter sig vid sina bänkar. Det är sammanlagt sex pojkar och fyra flickor. Så fort Pedagog D (D) börjar prata sätter sig pojkarna vid sina egna bänkar. D frågar eleverna vad det var som hände sist i svenskboken. Två flickor och två pojkar räcker direkt upp handen. En av pojkarna öAndersö säger rakt ut: öDen handlar om att jag är kungö och sedan börjar han fnissa. Några andra pojkar börjar också fnissa och D säger till öAndersö att vara tyst och räkka upp handen om han vill säga något. En av de andra pojkarna som fortfarande håller upp handen får svara istället. D frågar vidare om boken, en av flickorna svarar och D skriver svaret som en mening på tavlan. öAndersö säger: öJag är kung över hela världenö. D säger att han måste börja skärpa sig och tänka på att han stör sina klasskamrater genom att bara prata rakt ut. öAndersö säger att han inte alls stör och tittar omkring sig i klassrummet. D fortsätter lektionen och låter en pojke svara. En flicka räcker ivrigt upp handen och säger en ny mening. D säger: öDet var en jättebra meningö. öAndersö börjar knacka under bänken och hon ber honom sluta. öAndersö säger nej och börjar göra ljud med tungan istället. D säger att nu får det vara nog, om han inte skärper sig får han vara inne och arbeta när de andra är på rast. öAndersö blir tyst.

När D skrivit ett antal meningar på tavlan frågar hon klassen hur många ord där finns. öAndersö säger rakt ut att där är 15 ord. Okej, säger D, och undrar om någon annan kommit fram till en annan siffra. De flesta säger 35 ord, två säger 34. D och eleverna räknar tillsammans högt ut svaret. De får det till 35 ord, eleverna tar upp sina skrivböcker och skriver av meningarna. Lektionen går mot sitt slut och eleverna lägger ner sina saker i sina bänkar.

4.4.2 Intervju med pedagog D

Pedagog D (D) är medveten om att pojkar och flickor är olika men vill inte påstå att hon själv medvetet behandlar dem olika. Flickorna är generellt något tystare och snälla, de räcker upp handen om de vill säga något och agerar ofta fredsmäklare när något hänt i klassen. Pojkarna har svårare för att sitta still, de pratar oftare rakt ut och de kan vara lite hårdare mot varandra fysiskt, puttats och knuffas. Detta är dock bara överlags säger hon, långt ifrån alla flickor och pojkar faller under den generaliseringen. Hon säger att hon är mån om sina elever och menar

att alla barn behöver närhet. I sin undervisning är D fullt medveten om att pojkar och flickor kan vara olika men hon vill hellre se att de är olika som individer. Olika individer behöver olika stimulans. Några elever är duktiga och gör som fröken säger medan andra utmanar henne mer genom att ifrågasätta och säga emot. De elever som ligger långt fram försöker D ge svårare uppgifter till som en utmaning. De flickor som ligger före resten av klassen vad gäller både läsning och skrivning har också mer social mognad. Där skiljer sig flickorna mot de duktiga pojkarna som inte alls är lika långt fram i den sociala mognaden även om de är långt fram vad gäller läsning och skrivning.

D upplever det inte som ett stort problem att pojkarna ibland tar över klassen, därför att flickorna ibland också gör det fast på ett annat sätt. Många i klassen, både pojkar och flickor, får sin undervisningstid minskad när hon måste ta itu med de stökiga pojkarna. D medger att det brister vid tillfällena men vet inte riktigt hur hon ska lösa det. Hon skulle hellre lägga den tiden och energin på att göra roliga saker med eleverna. Just nu försöker D inte göra det till en stor sak när den eleven/eleverna ögar igång utan istället tränar hon dem i att ta hänsyn till varandra och att alla är olika. Elever som sätter sig emot kommer alltid finnas säger hon, det måste finnas en lösning där resterande elever också lyfts upp. D pratar ofta med sina kollegor om det hänt något speciellt eller om hon behöver tips och råd: eftersom vi är ganska få lärare på den här skolan så blir vi ganska tajta och hjälps åt med det mesta, vilket är jätteskönt. Vetskapen om att kollegorna stödjer en är viktigt för henne.

4.5.3 Analys, pedagog D

Pedagog D säger att alla elever är olika, några är duktiga och gör som fröken säger medan andra utmanar henne mer genom att ifrågasätta och säga emot, vilket också syntes i observationen. Hon medger att där finns några pojkar i hennes klass som tar för sig mer än andra men hon ser det inte som ett stort problem. Hon försöker istället träna dem i att ta hänsyn till varandra och få dem att inse att alla är olika. Hon tror också att det alltid kommer finnas elever som sätter sig emot läraren.

4.5 Pedagog E

Pedagog E tog examen som fritidspedagog 1998 och han är runt 35 år. Han kom till skolan i december 2007. Han arbetar med förstaklassare och andraklassare i FA, Fria Aktiviteter, och efter skoltid befinner han sig på fritidshemmet som ligger på skolan.

4.5.1 Observation ó lektion med pedagog E

Klockan är 8.30 och det är dags för klass ett att ha FA. De är i halvklass och de är 10 elever, varav fem pojkar och fem flickor. Det finns två bord i rummet där eleverna ska sitta vid. Både pojkar och flickor pratar högt med varandra när de sätter sig vid borden och när pedagog E (E) börjar lektionen ber han dem att vara tysta. Han ger dem instruktioner om vad de ska göra. Två pojkar börjar prata och E säger till dem att ni vet vilka regler som gäller och här inne är vi tysta när någon annan pratar. När E är klar med att förklara sätter han igång eleverna. Han låter dem samtala fritt med varandra så länge det är med ösmå bokstäverö. En pojke vill byta plats med en annan pojke som vill sitta kvar på sin stol, de börjar bråka om vem som ska sitta var, E avbryter: öDe platser ni hade innan har ni nu ocksåö. Efter ett par minuter händer en liknande incident men mellan två flickor istället. E säger samma sak som han sa till pojkarna.

40 minuter har gått och E säger till eleverna att städa undan efter sig för snart är det fruktstund. Alla flickor städar undan och de flesta kan lätt plocka undan någon annans sak. Pojkarna städar också undan efter sig, när de saker som de själva har använt är undanplockade börjar vissa pojkar diskutera om vem som ska plocka undan vad av de resterande gemensamma sakerna. E avbryter och säger att här plockar ni undan alla saker, det kvittar vem som har använt vad, här hjälps vi åt. När de äter frukten småpratar E med eleverna och tittar mest på pojkarna. Han berättar om hur man jonglerar och tar fram tre bollar och visar dem. Pojkarna och en flicka blir intresserad och försöker själva jonglera när de får bollarna. De andra flickorna sitter och pratar med varandra eller är tysta. När lektionen snart är slut säger E att de kan ställa sig vid dörren. Han ber en pojke ställa upp sina kamrater efter deras längd i ett led, den kortaste närmast dörren och så vidare. Pojken gör detta med ett leende på läpparna. När pojken är klar och E är nöjd öppnar han dörren och släpper iväg dem på rast.

4.5.2 Intervju med pedagog E

Pedagog E (E) reflekterar inte mycket över hur han bemöter pojkar och flickor, men han tror att han använder rösten olika. Till pojkar använder han rösten för att bli mer effektiv och därmed får han mer uppmärksamhet medan till flickor har han röstläge som om han pratade till en vuxen. Pojkar och flickor är olika varandra rent fysiskt men också olika mentalt. E tror att pojkar har svårare att fokusera sig: öDeras hjärna är någon annanstans än på lektionen och därför får man vara tydligare medan flickor är mer närvarandeö. Han tror på ärftlighet och att miljön påverkar en. Han tror också att vuxna kan till en viss del påverka barnen, det gäller att bemöta barnen på rätt nivå, som ibland är väldigt svårt. I undervisningen är E extra noggrann

med att pojkarna ska vara mentalt närvarande. Han försöker använda olika sätt att förmedla sitt budskap genom kommunikation, gester och bilder.

Det är viktigt att inte ta bort valmöjligheterna på grund av könet, vare sig det är en pojke eller en flicka som står framför en. E anser att det är fel att tvinga flickor till en typisk pojkaktivitet bara för att det ska vara jämställt och tvärtom. Han har inte lagt upp någon särskild undervisning för att pojkar och flickor ska få lika tid och uppmärksamhet men han är dock medveten om att pojkar tar mer uppmärksamhet ifrån de vuxna. På den förra skolan arbetade E med pojk- och flickgrupper för att bägge könen skulle få uppmärksamhet och lika mycket tid och talutrymme. Det är viktigt att uppmärksamma de tystlåtna och för att göra detta kan han ge dem en extra fråga, ge dem beröm, ge dem en uppgift han tror att de klarar av. E tror att han är bra på att lyfta fram de tystlåtna. E kommer på att han nog reflekterar mer än vad han tror över hur han bemöter barn och speciellt kring vissa barn som han tycker är svåra. Han går efter det han tror är det riktiga. Barn är olika, det finns pojkar och flickor men också flickpojkar och pojkflickor. I slutet på intervjun ställs frågan om han vill tillägga något: öJag tycker det viktigaste är att låta pojkar vara pojkar och flickor vara flickor ó friheten att väljaö.

4.5.3 Analys, pedagog E

Pedagog E är den enda pedagogen som kallar sina elever för barn. Pedagog E reflekterar mer än vad han tror hur han bemöter barnen. Pojkar och flickor är olika varandra fysiskt men även mentalt. Ärftlighet och miljön påverkar oss. Vuxna kan till en viss del påverka barnet, det gäller att komma ner till barnets nivå. E tror att han är bra att uppmärksamma de tysta barnen och det är viktigt att tänka på. Pojkar har svårare att fokusera sig och därför måste de vuxna vara tydligare till dem än till flickor. Han använder kraftfullare röst till pojkarna för att få deras uppmärksamhet medan till flickorna använder han en normal tonläge. Det är viktigt att inte ta bort valmöjligheter på grund av könet. Det viktigaste är att låta barnen få vara sig själva öfriheten att väljaö.

5. Diskussion

Huvudsyftet med vår studie var att undersöka om pedagogerna medvetet arbetar för att främja jämställdhet i skolan samt hur de arbetar för att pojkar och flickor ska få lika mycket uppmärksamhet och lika förutsättningar i skolan. Vi har enbart observerat och intervjuat en liten grupp pedagoger, detta gör att resultatet därför inte kan ses som generaliserbart i någon större utsträckning. Undersökningen ger ändå indikationer på hur läget kan se ut och faktiskt ser ut på ett par skolor.

Utifrån observationer och intervjuer kan slutsatsen dras att alla pedagoger uttrycker en vilja om att det ska vara jämställt i skolan. Pedagogerna hade inga specifika uppsatta mål för jämställdhet utan utgick ifrån sig själva och att deras handlingar främjade jämställdhet. Pojkar och flickor ska få samma valmöjligheter och lika utrymme, menar de. Under observationerna framkom att pojkar oftast tar mycket mer talutrymme än vad flickor gör, precis som litteraturen framhäver. Men vad vi fann är att det då handlade om att pojkarna tog mer disciplinriktat talutrymme och uppmärksamhet medan vi inte fann någon skillnad när det handlade om det lärandeinriktade talutrymmet och uppmärksamheten. Medvetna om sitt agerande gav de flesta pedagoger mer tid åt pojkarna än åt flickorna i klassrummet. Både hos pedagog B och C fanns där en pojke som tog pedagogernas uppmärksamhet väldigt mycket. En har antagligen en diagnos och i det andra fallet handlar det om osäkerhet. I de flesta observationerna var där pojkar som talade utan att räcka upp handen trots att pedagogerna sagt till dem gång på gång. Pojkar tillåts inte ta mer talutrymme men de har helt enkelt inte lärt sig ta hänsyn. Flickor däremot knäcker den sociala koden snabbare än pojkar och vet hur de ska uppföra sig. Pojkarna hävdar sig genom att prata rakt ut och genom att strunta i att räcka upp handen trots att pedagogerna vid otaliga gånger sagt åt dem att räcka upp den om de vill säga något. I Tallberg Broman (2002) tog Annerblom upp att pojkar befinner sig i en speciell situation där de är de enda av sitt kön, utan många vuxna män omkring sig under skoltid. Gens (2002) menar att pojkar vill ha makt och kontroll. Men vad är som ligger bakom detta? Varför vill de ha kontroll och makt? Detta gäller långt ifrån alla pojkar men pojkarna utmärker sig mer än flickorna när det gäller att ta för sig muntligt och att få pedagogernas uppmärksamhet. I hela jämställdhetsdiskussionen pratas det mycket om de snälla flickorna och de pratsamma pojkarna. Flickorna må vara tystare och ta för sig mindre än de flesta pojkar men de har i alla fall kommit upp till diskussion, de har synliggjorts. Men vem ser de pojkar som inte utmärker sig som Gulbrandsen (1994) bland annat tar upp, de som tycker att

de stökiga pojkarna är jobbiga, de som hamnar i kläm mellan de stökiga pojkarna och de snälla flickorna?

Både pedagog A, C och D tycker att pojkar är mer impulsiva och slänger ur sig saker direkt när de får upp dem i huvudet medan flickor helst väntar på sin tur. Pedagog E håller med de människor som förespråkar att det är för mycket fokus på jämställdhetsfrågor. Det viktigaste är att eleverna själva får välja hur de ska få vara, pojkar ska få vara pojkar och flickor vara flickor, anser pedagog E. Pedagog A, B, C och D är alla kvinnor och säger att det är viktigt att barnen blir sedda. Några lägger mer tid på att säga hej eller ger eleverna andra små kommentarer för att de ska känna sig sedda. Alla pedagogerna lägger stor vikt vid att de blyga och tystare eleverna ska få komma till tals bland annat genom att ställa enkla frågor till dem. Pedagog A tycker att de stökiga eleverna ska få positiv uppbackning, det viktiga är att se varför de beter sig på det sättet. Pedagog D väljer istället att inte lägga fokus på de stökiga utan försöker ignorera de elever/den eleven istället. Hon vill inte försumma de andra eleverna som sköter sig genom att uppmärksamma de stökiga.

När undersökningen gjorts kunde vi inte undgå att fundera på manliga och kvinnliga lärares olika betydelse för eleverna. Vår tro efter denna undersökning är att det hade varit lättare att uppnå jämställdhet om det fanns fler män i skolan. I Nordahl (1998) menar Kruse att skolan behöver fler män för att en förändring ska ske. Bägge könen behövs om det ska bli jämställt. Jämställdhet handlar både om män och kvinnor, pojkar och flickor och då blir det fel när bara ett kön dominerar, där finns ingen som balanserar upp det, anser vi.

Bristen på män i skolan tror vi bidrar till att pojkar känner att de måste hävda sig mer. Det skulle gynna både pojkar och flickor om det fanns fler manliga pedagoger i skolan. Zlotnik tar i Nordahl (1998) upp att vi är två olika kön med två olika biologiska bakgrunder, med detta kan det konstateras att precis som eleverna är olika är även pedagogerna det. Manliga och kvinnliga pedagoger har olika betydelse och egenskaper. Studien som Tallberg Broman (2002) har gjort om manliga och kvinnliga lärare, visar att de manliga pedagogerna beskrivs som mer respektfulla och bättre på att kontrollera och hantera stökiga elever medan de kvinnliga lärarna beskrivs som organiserade, välplanerade och mer omsorgsfulla. Gannerud (2001) tar bland annat upp att de kvinnliga lärarna kan ses som mammans förlängda arm. Detta visar sig i vårt resultat, där tre av fyra kvinnliga pedagoger speciellt tog upp att de är måna om sina elever och vill att eleverna ska trivas och må bra. Eleverna ska känna sig trygga och bli respekterade. Den manliga pedagogen tog inte själv upp något som syftade till detta

utan hans fokus låg på att alla barn ska få vara sig själva. Ute på skolor har vi sett en tendens som speglar Tallberg Bromans (2002) resultat. När en kvinnlig lärare tillrättavisar sina elever, speciellt pojkar, har vi upplevt att pojkarna kan se kvinnan som löjlig och att de tar det med en klackspark, medan när en manlig lärare gör sig hörd tas det mer på allvar. Något vi också lagt märke till är att pojkar är uppnosigare mot kvinnor än mot män. Att sådana problem uppstår kan bero på att män och kvinnor pratar olika språk. Det som kvinnan tycker är stort kan tyckas vara en petitesse för mannen och vice versa.

Samuelssons (2008) undersökning visar att lärare oftare tillrättavisar de elever med samma kön som de själva har. Om så är fallet, faller deras uppmärksamhet mer åt det kön som både läraren och eleven tillhör. Detta stämmer inte helt överens med resultatet av denna undersökning, då de flesta kvinnliga pedagogerna muntligt tillrättavisade fler pojkar än flickor. Däremot fanns en antydning till att flickor förväntades ökunna mer och att de kvinnliga pedagogerna inte skulle behöva säga till flickorna hur de skulle bete sig. Pedagog E verkade tvärtom mer koncentrerad på pojkarna än flickorna. Som han uttryckte sig i intervjun, pojkar är mer okoncentrerad än flickor och därför måste han vara tydligare till dem. Han använder sin röst mer effektivt för att få pojkarnas uppmärksamhet och han är väldigt noggrann med att öfångö pojkarna så att de blir mentalt närvarande på lektionen. Även under observationen fanns tendenserna till koncentrationen på pojkarna då han vid fruktstunden småpratar med eleverna och där pratet riktar sig mer till pojkarna.

Som tidigare sagt menar Zlotnik i Nordahl (1998) att vi är två olika biologiska kön och att det bland annat är hormonerna som gör oss olika, detta håller vi med om. Men att pojkar ska ha mer aggressiva hormoner och därför ha mer beteendestörningar och vara mer utåtagerande kan diskuteras. Zlotnik påstår även att pojkar i genomsnitt är sjukare oftare än flickor och att det gör att de är mer oroliga och otryggare under sin uppväxt. På grund av detta kan omgivningen uppleva dem som bråkiga och stökiga. Detta är helt nytt för oss och vi förhåller oss skeptiska till detta. Aasebø & Melhuus (2007) menar däremot att pojkar och flickor har samma förutsättningar och att de har samma möjligheter i livet. Detta är svårt att tro efter att ha besökt olika klassrum och årskurser. Vi hävdar bestämt att alla ska ha samma möjligheter i livet men vi bör ta hänsyn till att vi faktiskt är olika rent biologiskt. Pedagog B säger: öVi ser olika ut så varför skulle vi inte kunna vara olika till sättet också?ö. Alla är olika och detta gäller som individer och det har inte endast med könet att göra. Ute på skolor finns alla sorters av elever, de som är utåtriktade, inåtriktade, de som gillar att måla eller räkna matematik, elever som är lite negativa eller positiva i sin attityd med mera och det är inte enbart styrt av

det biologiska könet. Könet kan bidra till att vissa sidor visas mer, eller tillåts framträda mer, men det är inte den enda faktorn. Även pedagogerna talar om individer och inte om kön. Pedagogerna menar att pojkar och flickor är olika och att de är olika som individer oavsett vilket kön de tillhör. Vi ställde dock oss själva frågan, då det talas om individanpassad skola, varför får ändå flickorna mindre tid och utrymme? Fokus flyttas från jämställdhet till individer men problemet kvarstår ändå.

Många av författarna är för en förändring i skolan och menar att det behövs. Att flickorna försummas och förblir tysta medan pojkarna får fortsätta ta plats, gällande disciplinerat utrymme, fungerar inte i längden. Socialstyrelsen (2004) anser att för att en förändring ska ske är det viktigt att det forskas inom genusområdet, att synliggöra skillnaderna mellan könen och på så sätt handla därefter. Gymnasielärarna på Björkahagsskolan, vilka intervjuades i Lärarnas tidning (2006), anser att om skolan ska arbeta med jämställdhet måste personalen först titta på sig själva. Hur är jag som människa, vilken syn har jag, är det jämställt på arbetsplatsen? Det personalen själva står för och tycker, är också det som syns för eleverna och barn tar efter vuxnas beteende. Vi tycker att detta borde göras på alla skolor oavsett vilken skolålder skolan har. Om det ska ske en förändring måste eleverna också engageras genom att diskutera vad jämställdhet är och hur deras syn är på det. Här kommer pedagogen in som en viktig person och ett viktigt verktyg. För att det inte ska urarta eller inte alls diskuteras menar Kjellberg (2005) att läraren ska vara den som leder diskussionerna. Kjellberg föreslår värderingsövningar som klassen kan göra för att få igång en diskussion. Dessa övningar kan även användas till de yngre åldrarna också, anser vi. Små barn är väldigt medvetna om pojkars och flickors olika roller.

Att ha könsindelad undervisning visade sig vara mest positivt för flickorna i en enkätundersökning som Tallman Broman (2002) gjorde. Flickornas kommentarer var att det blev lugnare för dem att arbeta och de vågade säga mer. Ute på skolor, inte enbart de som undersökningen gjorts på, har vi uppmärksammat denna tendens. Ofta säger flickor att pojkar är störiga, stökiga och att arbetsron störs när de sätter igång med sitt prat och dylikt. Det har hänt att vi sett flickor himla med ögonen när pojkarna börjar öta för sig i klassrummet. Även i de klasser som observationerna gjordes i, märktes tydligt att flickorna hamnade i pojkarnas skugga. Pojkarna får mer uppmärksamhet än flickorna från pedagogerna, alltifrån det att pedagogerna och pojkarna diskuterar ett bråk ute på rasten till att de stör inne i klassrummet. När detta är ett faktum, är kanske könsindelad undervisning något positivt? Alla pedagogerna har eller håller på att arbeta med pojk- och flickgrupper. De menar att det är bra därför att då

blir flickorna sedda och de får en chans att uttrycka sig och göra sig hörda utan att pojkarna stör dem. Hur ska flickorna kunna ta plats när pojkarna inte verkar ta någon hänsyn till dem? Vi slår av tanken ifall pojkarna är medvetna om att de tar så mycket mer plats än flickorna? När vi ser hur det är i klassrummet är vi positiva till könsindelning så länge det gynnar eleverna som bland annat Tallberg Broman (2002) och Guldbrandsen (1994) menar på. Könsindelade grupper är bra men samtidigt löser det inga problem med pojkars störande beteende genom att plocka bort flickorna. Det är viktigt att hitta en balans där både pojkar och flickor kan arbeta tillsammans utan att det blir på någons bekostnad.

Tiderna förändras och det finns studier som visar att flickorna börjar ta för sig alltmer menar Tallberg Broman (2002). I Eresund (2002) hävdar Andersson att i nya studier visar flickor den tendens av beteendestörningar som pojkar har haft sedan länge. Vi vet sedan längre tillbaka att kvinnor börjar bli trötta på det mansdominerande samhället och det är delvis därför genusforskningen har börjat. Att ta efter pojkens/mannens roll som den som pratar vilt omkring sig eller ta efter deras beteendestörningar som Eresund påstår, kan det vara ett sätt för flickan/kvinnan att göra revolt och säga att nu får det vara nog. Vi vill och har rätt att höras och synas.

Det finns en anledning varför vi är två kön och det är för att vi ska komplettera varandra, anser vi. Heldin (2006) menar att meningen inte är att ändra på människors personligheter som vissa människor är rädda för, utan det som är viktigt med jämställdhet är att göra saker synliga. Detta hjälper genusforskningen till med att göra. Med hjälp av den inser vi att vi är olika varandra eftersom vi har olika styrkor och svagheter. Precis som vi konstaterat är män och kvinnor olika men det finns dock saker vi har gemensamt. Vi är alla medborgare på denna jord, alla har vi motgångar och medgångar som mer eller mindre är gemensamma. Vi lever i en symbios och kan helt enkelt inte leva utan varandra. Jämställdhet för oss är att vi trots våra olikheter får samma rättigheter och möjligheter och att inte det ena könet ska favoriseras eller framställas som bättre.

5.1 Metoddiskussion

Under observationen placerade vi oss längst bak i klassrummen. Vi förde fältanteckningar och satt tysta. Det enda som sades om oss var vilka vi var och varför vi var i deras klassrum. Eleverna verkade inte störas av oss och vi fick inte deras uppmärksamhet, de nöjde sig med

presentationen av oss. Vid vissa tillfällen var det något svårare att observera på grund av att det fanns pojkar som tog mycket av pedagogens uppmärksamhet och de andra kom i skymundan. Därför var det bra att vi intervjuade pedagogerna efteråt då de gav deras syn på pojkar och flickor. Att kombinera dessa metoder var bra, pedagogerna kan säga en sak men agera på ett annat sätt i praktiken. Genom att observera och intervjua kunde vi se detta och även ge pedagogerna en möjlighet att förklara klassrumssituationen. Efter observationen bearbetades fältanteckningarna. Under intervjun förde vi skriftliga anteckningar på vad pedagogerna sa till oss. Vi blev rekommenderade både från Högskolan Kristianstad och Denscombe (2000) att ha med en bandspelare på intervjuer för att underlätta de skriftliga anteckningarna. Vi kan i efterhand tycka att det hade underlättat för både oss och för pedagogerna om vi haft en bandspelare, den hade förenklat vårt arbete. Intervjuerna stannade upp lite efter varje fråga eftersom vi var tvungna att skriva ner stödord. Vi upplevde inte detta som ett störande moment från pedagogernas sida. Efteråt bearbetades anteckningarna, då minnet var färskt. Vi upplever att resultaten blev bra tack vare de olika metoderna vi använde och vi känner oss nöjda med vårt val.

5.2 Fortsatt forskning

Något vi reflekterat över efter att ha gjort denna undersökning är hur man kan gå tillväga för att flickorna ska ta för sig mer i skolan. Tidigare forskning pekar på att flickorna blir lidande när pojkarna tar utrymme, men vi saknar forskning om på vilket sätt flickorna blir lidande. Det skulle behöva komma fram mer forskning kring vad som ligger till grund för varför pojkar tar större utrymme. Är det de biologiska faktorerna, de sociala, kulturella eller är det människans förutfattade meningar om vad som är manligt och kvinnligt som utlöser detta? Vad bör pedagogen göra för att hjälpa flickorna att ta plats och samtidigt ta ner pojkarna på ett sätt som inte hämmar dem? Fler frågor som vi ställdes mot var om flickor tar mindre plats därför att det är kvinnlig dominans i läraryrket? Hade hela pojk- och flickdiskussionen sett annorlunda ut om det varit manlig dominans istället för kvinnlig som nu?

I litteraturdelen tar vi upp argument för och emot manliga och kvinnliga pedagoger. Vi anser att denna fråga bör lyftas mer och synliggöra vad de har för någon påverkan på eleverna. Det hade också varit intressant om det gjordes en studie om varför manliga pedagoger är så få i skolan. Vi skulle gärna se mer forskning kring hur pojkarnas och flickornas beteende och betyg påverkas beroende på att de har manliga och kvinnliga pedagoger, samt hur eleverna

påverkas vid könsindelad undervisning. Tillsist skulle vi gärna se forskning som visar om skolans jämställdhetsarbete gör skillnad på de elever som aktivt arbetar med det och de elever som inte aktivt arbetar med jämställdhet.

6. Sammanfattning

Syftet med undersökningen var att ta reda på om de utvalda pedagogerna agerade och bemötte pojkar och flickor olika utifrån ett genus- och jämställdhetsperspektiv. Vi ville ta reda på om flickorna och pojkarna fick olika mycket tid och utrymme av pedagogerna och ifall pedagogernas eget kön hade någon betydelse för kontakten med barnen. Vi har ett eget intresse som blivande pedagoger att veta hur det ser ut i skolan. Vad behövs för att arbeta för jämställdhet samt för att motverka de traditionella könsmodellerna.

I litteraturgenomgången ges en sammanfattning kring tidigare litteratur och forskning där bland annat genus, jämställdhet, skolagen samt pojkars och flickors olika skolbeteende tas upp. Här synliggörs också att skolan är i förändring där den nu tvingas arbeta med jämställdhet på ett annat sätt än tidigare.

Efter att ha läst litteraturen ställdes vi mot en del frågor som senare utmynnade till vår problemprecisering som är:

- Arbetar dagens pedagoger medvetet för att det ska vara jämställt i klassrummet och hur arbetar de för att pojkar och flickor ska få lika mycket uppmärksamhet och få lika förutsättningar i skolan?
- Hur skiljer sig pojkars och flickors beteende åt i klassrumssituationer?
- Hur skiljer sig könsintegrerade grupper mot rena pojk- och flickgrupper?
- Har pedagogens kön någon betydelse för elevers beteende?
- Förlorar flickorna på att det är kvinnlig dominans bland pedagoger ute på skolorna?

Undersökningen gjordes på två skolor i Skåne, de gjordes i fem klasser med fem pedagoger. Det var tre förstklassare och två fjärdeklassare. Först gjordes observationen i lärarledda klassrumssituationer, därefter intervjun med pedagogen i ett enskilt rum. Vi tog hänsyn till de etiska överväganden när dessa gjordes.

Resultatet visade att pedagogerna är olika i sitt bemötande av pojkar och flickor. Pojkarna blev oftare tillsagda men tilläts samtidigt att ta mer muntlig plats och utrymme än flickorna. Om det beror på att pedagogerna låter dem ta plats eller om de själva tar sig den platsen är en obesvarad fråga. Pedagogerna säger själva att de vill och försöker vara jämställda i sitt

bemötande men medger samtidigt att det är svårt när pojkarna tar så pass mycket mer talutrymme och plats. Medvetenheten finns hos pedagogerna om att det ska vara jämställt men det ser inte riktigt ut så än. De vill och försöker bemöta och undervisa eleverna så att det gynnar både pojkar och flickor. Det finns dock en respektlöshet hos en del elever, mestadels pojkar, speciellt mot de kvinnliga pedagoger vilket leder till att pojkarna säger emot och gör det jobbigt för pedagogerna och därmed får de också mer uppmärksamhet. Flickorna knäcker tidigt den sociala koden och vet, för det mesta, hur de ska bete sig.

Referenslista

Aasebø, Turid Skarre & Melhuus, E. Cathrine (2007) *Rum för barn ó rum för kunskap: kropp, kön, vänskap och medier som pedagogiska utmaningar*. Stockholm: Liber AB

Denscombe, Martyn (2000) *Forskningshandboken ó för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur

Eresund, Pia (2002) *Att behandla störande beteende ó Metodutveckling i barnpsykoterapi*. Stockholm: DocuSys

Gannerud, Eva. (2001) *Lärares liv och arbete i ett genusperspektiv*. Stockholm. Liber AB.

Gens, Ingemar (2002) *Från vagga till identitet ó hur flickor blir kvinnor och pojkar till män*. Jönköping: seminarium

Gulbrandsen, Jorun (1994) *Är skolan till för Karin eller Erik?* Lund: Studentlitteratur

Hedlin, Maria (2006) *Jämställdhet ó en del av skolans värdegrund*. Stockholm: Liber AB

John, Charlotta & von Sabljar, Pamela (2003) *Elfte steget ó vägen dit*. Stehag: Gondolin

Kjellberg, Karin (2005) *Snacka om jämställdhet!* Stockholm: Rädda barnen förlag

Nordahl, Bertill (1998) *Flickorna & pojkarna - nio samtal om könets betydelse*. Lund: Tiedlund förlag

Samuelsson, Marcus (2008) *Störande elever korrigerande lärare ó om regler, förväntningar och lärares åtgärder mot störande flickor och pojkar i klassrummet*. Linköping: LiU-tryck

Skolverket (2006) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo94*. Stockholm: Skolverket.

Socialstyrelsen (2004) *Genus och civilt samhälle*. Stockholm: KopieCenter

Svaleryd, Kajsa (2003) *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber AB

Svenska skrivregler (2000) Svenska Språknämnden. Stockholm: Liber AB

Tallberg Broman, Ingegerd (2002) *Pedagogiskt arbete och kön ó med historiska och nutida exempel*. Lund: studentlitteratur

Wahlström, Kajsa (2003) *Flickor, pojkar och pedagoger*. Stockholm: Sveriges utbildningsradio AB

Westerberg, Bengt (1998) *Han, hon, den, det ó om genus och kön*. Stockholm: Ekerlids förlag.

Öhrn, Elisabet & Skolverket (2002) *Könsmönster i förändring? ó en kunskapsöversikt om unga i skolan*. Stockholm: Skolverket

Elektroniska källor

FN:s barnkonvention (2005) *FN:s konvention om Barnets Rättigheter*.

<http://www.barnensraddningsark.com/fn-barnkonvention-hela.shtml> (2008-12-14) 10:15

JämO (2006) *För elever*. <http://www.jamombud.se/skolan/forelever.asp> (2008-11-09) 15:15

JämO 1 (2008) *Om jämO*. <http://www.jamombud.se/omjamo/default.asp> (2008-11-05) 16:25

JämO 2 (2008) *För skollledning*. <http://www.jamombud.se/skolan/forskollledning.asp> (2008-11-05) 16:25

Lärares yrkesetik (2001) *Principerna*.

<http://www.lararesyrkesetik.se/web/yrkesetik.nsf/doc/005324D7?opendocument> (2008-11-05) 15:38

Lärarnas tidning (2006) *Jämställdhet börjar med lärarna*.

http://www.lararnastidning.net/LT_Output_2005.asp?ArticleID=220698&ArticleOutputTemplateID=92&ArticleStateID=2&CategoryID=3615&FreeText=j%20E4mst%20E4lldhet%20b%20F6rjar%20med%20l%20E4rna (2008-12-

07) 15:20

Sveriges riksdag (1985) *Skollagen*.

http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&dok_id=SFS1985:1100&rm=1985&bet=1985:1100
(2008-12-14) 11:20

Vetenskapsrådet 1 (2005) *Genusforskning i korta drag*.

<http://www.vr.se/huvudmeny/omvetenskapsradet/radgivandeorgan/vetenskapsradetskommitteforgenusforskning.4.320a86de108dcd98cbc8000283.html> (2008-12-02) 11.30

Vetenskapsrådet 2 (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

<http://www.vr.se/huvudmeny/etikforforskare/publikationerochriktlinjer.4.2d2dde24108bef1d4a8800063.htm>(2008-12-01) 21:55

Bilaga 1

Intervjufrågor

1. Hur är ditt bemötande mot pojkar/flickor?
Bemöter du dem lika/olika?
Är de lika/olika? På vilket sätt?
Varför tror du att det är så?
Var tror du att det kommer ifrån?
2. Tänker du på något särskilt sätt när du undervisar/kommunicerar med pojkar/flickor?
Varför, varför inte?
Hur är du medveten om detta?
3. Har du lagt upp någon form/arbetar du målinriktat att pojkar/flickor ska få lika mycket uppmärksamhet och tid?
4. När pojkar/flickor tar utrymme på det andra könets bekostnad ó vad gör du då?
5. Hur lyfter du fram de elever som inte självmant tar för sig i klassrummet?
6. Reflekterar du över din roll gentemot pojkar/flickor? Hur i så fall?
7. Är det något du vill tillägga som inte kommit upp i denna intervju?